

EU kommissionen

EU parlamentet

Region Norrbotten och Region Västerbottens synpunkter på EU:s rättsakt om kritiska råvaror

Region Norrbotten och Region Västerbotten är Sveriges två nordligaste regioner med den största landytan och den lägsta befolkningstätheten. De står för den största mineralreserven i landet och tillhandahåller 90 % av järnmalm i EU – vilket gör dem till en av de viktigaste gruvregionerna i Europa.

Region Norrbotten och Region Västerbotten välkomnar EU:s rättsakt om kritiska råvaror som ska säkra en hållbar och säker tillgång till kritiska råvaror. Vår klimatomställning och digitalisering av samhället gör oss alltmer beroende av metaller och mineral som många gånger kommer från globala värdekedjor med betydande problem kopplade till exempelvis miljöpåverkan och icke demokratiska stater. Enskilda länder har dessutom kontroll över en stor del av dessa värdekedjor vilket gör systemet sårbart både för näringslivet och totalförsvaret.

Region Norrbotten och Region Västerbottens ståndpunkter i korthet:

- Viktigt att förslagen bidrar till en gruvnäring med höga hållbarhetsmål som tar hänsyn till de specifika lokala och regionala förutsättningarna i de områden där gruvverksamhet sker
- En tidig dialog med lokalsamhället samt tydliga ekonomiska incitament för lokal- och regionalnivå är av yttersta vikt
- Involvera regionerna i arbetet om kritiska råvaror
- EU har en viktig roll som facilitator och finansiär men det nationella självbestämmandet måste respekteras
- Understryka det stora behovet av insatser inom forskning och innovation för att mineral- och gruvindustrin ska lyckas öka EU:s nivå av självförsörjning
- Hela värdekedjan behöver stärkas och breddas med ett utökat fokus till strategiska material samt till infrastrukturen i Norra Sverige

Viktigt att förslagen bidrar till en gruvnäring med höga hållbarhetsmål som tar hänsyn till de specifika lokala och regionala förutsättningarna i de områden där gruvverksamhet sker

EU:s rättsakt om kritiska råvaror ska bidra till ökad kunskap om en gruvnäring med höga hållbarhetsmål, låga klimatutsläpp och med hänsyn till biologisk mångfald i de områden där gruvverksamhet sker. Det ska bidra till en gruvnäring som har respekt för olika förutsättningar avseende exploatering i sårbara miljöer och värdefulla naturvärden.

Det bör inom EU skapas "best practices" och processer som fungerar i många olika regionala kontexter och som både bidrar till att säkra tillgång till råvaror likväl som de säkrar hänsyn till miljöaspekter och den samhällsacceptans som behöver finnas.

Rättsakten ska säkerställa en hållbar och ansvarsfull utvinning av metaller och mineral där det ökade målet på inhemsk utvinning och snabbare tillståndsprocesser inte får bidra till sänkt miljöprestanda.

I norra Sverige finns världsledande industrier och forskningscentra för hållbar utvinning och förädling av råvaror. Det finns en lång tradition av expertis, erfarenhet och kompetens genom hela värdekedjan. Sverige har här en viktig roll i att öka kunskapen om hållbar gruvnäring. Bland annat genom att lyfta de exempel och planer för omställning som finns bland svenska bolag, och visa hur gruvverksamhet kan bedrivas med låga klimatutsläpp.

Vikten av tidig dialog med lokalsamhället samt tydliga ekonomiska incitament för lokal- och regionalnivå

Region Norrbotten och Region Västerbotten betonar vikten av tidig dialog med lokalsamhället. Lokalsamhället, ursprungsbefolkning och värdefulla naturvärden är aspekter som är viktiga att respektera och behöver involveras tidigt i processen. En rättssäker och demokratisk process och former för etablering är av stor vikt för att nå social acceptans med delaktighet för medborgare och civilsamhälle.

Det har skett en ökad polarisering kring gruvetableringar de senaste åren. Det är viktigt att EU:s rättsakt om kritiska råvaror inte skapar en känsla hos lokalbefolkningen av att gruvregionerna ses som en råvarukoloni där man inte tar hänsyn till hur det påverkar lokalsamhälle och natur. Utan rättsakten behöver säkerställa positiva bidrag och ett mervärde till lokalsamhället och regionerna.

Involvera regioner i arbetet med kritiska råvaror

Regionerna har en avgörande roll för att uppnå målen om en hållbar och säker tillgång till kritiska råvaror. Regionerna kan definiera lokala förutsättningar, utmaningar och möjligheter, vilket behövs för att utveckla hela värdekedjan. Därför understryker Region Norrbotten och Region Västerbotten att arbetet med kritiska råvaror behöver ha en platsbaserad dimension, en strategi på flera nivåer för att säkra leveranskedjorna, från hållbar utvinning till pålitlig transport, i nära samarbete med berörda regioner.

Detta kräver nätverk och verktyg som kan möjliggöras med regionala smarta specialiseringsstrategier (S3). EU bör säkerställa att rättsakten får en territoriell dimension som involverar regioner och deras S3 för att säkerställa en "botten-upp ansats". Platsbaserade utvecklingsstrategier har varit avgörande för regioner att skraddarsy investeringar för att passa de specifika behoven för varje territorium. EU-kommissionen bör därför uppmuntra European researcharea (ERA-MIN), European Raw Materials Alliance (ERMA) och Innovation for climate action (EIT KIC) att involvera företrädare för gruvregionerna i Europa i de strategiska planerna för investeringsplaner och forskningsinsatser. Samlade insatser för att tillsammans underlätta strategiska investeringar i kunskap, teknik och innovation är avgörande för hållbar utveckling, tillförlitlig försörjning och europeisk konkurrenskraft.

När strategiska projekt ska utses är det viktigt att lokal- och regionalnivå involveras.

Industripolitiken måste även rymma satsningar på hållbar lokal- och regionalutveckling, inklusive kompetensförsörjning. Gruv- och mineralindustrin, med utvinning, förädling och underleverantörer, har en viktig roll för näringslivet i berörda regioner men ställer också krav på området de verkar i. För hållbar tillväxt inom näringen behövs även satsningar på samhällsutvecklingen i området, till exempel genom strukturfonderna samt genom lokal/regional ekonomisk återföring av naturresursbaserad verksamhet.

EU har en viktig roll som facilitator och finansiär men det nationella självbestämmandet måste respekteras

Region Norrbotten och Region Västerbotten vill tydliggöra EU:s roll som finansiär och facilitator för erfarenhet- och kunskapsutbyte. EU bör tillhandahålla plattformar och nätverk där utbyte av erfarenheter och kunskap kan förmedlas mellan medlemsländerna, bland annat kring förenklade tillståndprocesser och social acceptans. Hur nationella tillståndprocesser för gruvprojekt sedan ska läggas upp är en fråga som bör hanteras på nationell nivå. Tonvikten bör ligga på att uppmuntra varje medlemsstat att göra allmänna justeringar i de nationella tillståndprocesserna för att göra dem mer förutsägbara, strömlinjeformade och effektiva.

Rättsakten kan fastställa EU:s mål för ökad inhemsk produktion av kritiska råvaror för alla led i värdekedjan. Det bör dock vara upp till medlemsstaterna att uppnå målen beroende på deras geologiska och industriella potential.

Förslaget medför en detaljreglering som riskerar att gå över det nationella självbestämmandet och inkräktar på det svenska kommunala självstyret. Det är viktigt att värna medlemsländerna och regionernas beslutanderätt.

Understryka det stora behovet av insatser inom forskning och innovation för att mineral- och gruvindustrin ska lyckas öka EU:s nivå av självförsörjning

Rättsakten ska bidra till att forskningsanslag säkras för hela värdekedjan och att finansieringsmodellerna blir attraktiva för de bästa forskarlagen.

Det behövs betydande insatser inom forskning och innovation för att mineral- och gruvindustrin ska lyckas öka EU:s nivå av självförsörjning och säkra en hållbar tillgång på mineral och metaller. Riktade satsningar behövs för att stödja sektorn genom hela värdekedjan, med början i prospektering, till hållbar gruvdrift, bearbetning och mineralutvinning, raffinering och återvinning. Forskningen bör också inriktas på miljöaspekter som biologisk mångfald, vatten- och avfallshantering, social acceptans samt aspekter kring säkra och attraktiva arbetsplatser. Forskarsamhället inom mineral- och metallsektorn är fortfarande litet i EU, även om vissa delar av värdekedjan, såsom gruvteknik, ligger i framkant globalt inom sina respektive områden. För att öka EU:s försörjningstrygghet måste alla delar i värdekedjan beaktas. Att lyckas tillvarata kompetens och för att stödja industrin är det av stor vikt att de stöd som riktas till forskning och innovation tillämpar finansieringsmodeller som är attraktiva för framstående forskarlag. Finansieringsmodellen i till exempel EIT KIC RawMaterials förutsätter att projekten snabbt kan kommersialiseras och återbetalas till finansiären men de behöver kompletteras med starka stöd till projekt som bär en högre risk och som ligger längre ifrån kommersialisering. Med EU:s höga ambitioner kommer alla råvaruströmmar att behöva utforskas vilket skapar helt nya värdekedjor och nya behov av mer grundforskning, som idag inte omfattas av EU:s fonder och program.

Hela värdekedjan behöver stärkas och ett breddat fokus till strategiska material

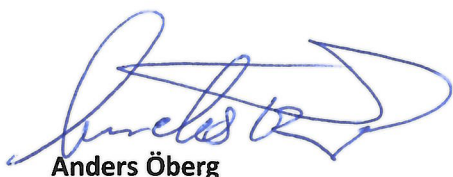
Med en ökad efterfrågan på råvaror kommer primära resurser att fortsätta att ha en nyckelroll för europeiska värdekedjor samtidigt som återvinning sker av sekundära källor. Innovativa insatser ledda av företag och forskningskluster för att optimera de tidiga stadierna av värdekedjan, inklusive

resurseffektivitet och förbättringar av processer inom både prospektering och utvinning, begränsar klimatpåverkan och bör ha en roll i strategin.

Det samhällsliga behovet av hållbara byggstenar och säker tillgång på basmetaller bör också beaktas för att Europa ska kunna stärka sin motståndskraft och strategiska självständighet. Till exempel har gruvföretaget LKAB, vattenkraftföretaget Vattenfall och ståltillverkningsföretaget SSAB gått samman för att utveckla världens första fossilfria ståltillverkningssteknik. Initiativ för hållbar utveckling inriktade på alla dimensioner av värdekedjan för basmetaller bör uppmuntras och stödjas av EU.

Kritiska råvaror är oftast en biprodukt från malmer eller bärande metaller där kritiska råvaror förekommer i lägre koncentrationer. Kritiska råvaror är vanligtvis inte det råmaterial som ger lönsamhet och oftast inte heller huvudsyftet vid prospektering. Detta är viktigt att ha med sig för att förstå hur det hela hänger samman, att kritiska råmaterial finns tillsammans med andra basmetaller i berggrunden och utvinns inte separat.

Antaget den 20 juni 2023

Anders Öberg

Regionstyrelsen ordförande

Region Norrbotten

Rickard Carstedt

Regional utvecklingsnämndens ordförande

Region Västerbotten